

Streszczenie opinii Europejskiego Inspektora Ochrony Danych dotyczące mandatu negocjacyjnego do zawarcia umowy międzynarodowej w sprawie wymiany danych osobowych między Europolem a boliwijskimi organami ścigania

(2023/C 217/09)

(Pełny tekst niniejszej opinii jest dostępny w wersji angielskiej, francuskiej i niemieckiej na stronie internetowej EIOD <https://edps.europa.eu>)

9 marca 2023 r. Komisja Europejska wydała zalecenie dotyczące decyzji Rady upoważniającej do rozpoczęcia rokowań w sprawie umowy między Unią Europejską a Wielonarodowym Państwem Boliwii dotyczącej wymiany danych osobowych między Agencją Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europolem) a boliwijskimi organami właściwymi do zwalczania poważnej przestępczości i terroryzmu ⁽¹⁾ („zalecenie”).

Celem zalecenia jest rozpoczęcie negocjacji z Boliwią, aby podpisać i zawrzeć umowę międzynarodową umożliwiającą wymianę danych osobowych między Europolem a boliwijskimi organami właściwymi do zwalczania poważnej przestępczości i terroryzmu. W załączniku do zalecenia określono wytyczne negocjacyjne Rady dla Komisji, tj. cele, które powinna ona osiągnąć w imieniu UE w trakcie tych negocjacji.

Przekazywanie danych osobowych zgromadzonych w ramach postępowań przygotowawczych i dalej przetwarzanych przez Europol w celu generowania danych wywiadowczych dotyczących przestępstw może mieć istotny wpływ na życie poszczególnych osób. Z tego względu umowa międzynarodowa musi zapewnić, aby ograniczenia prawa do prywatności i ochrony danych w odniesieniu do zwalczania poważnej przestępczości i terroryzmu miały zastosowanie wyłącznie w takim zakresie, w jakim jest to absolutnie niezbędne.

EIOD z zadowoleniem odnotowuje, że Komisja ustanowiła do tej pory – również na podstawie szeregu zaleceń zawartych w poprzednich opiniach EIOD w tej sprawie – dobrze ustrukturyzowany zestaw celów (wytyczne negocjacyjne) uwzględniających podstawowe zasady ochrony danych, które Komisja zamierza osiągnąć w imieniu UE w ramach międzynarodowych negocjacji służących umożliwieniu zawarcia umów dotyczących wymiany danych osobowych między Europolem a organami ścigania państw trzecich.

W związku z tym zalecenia zawarte w niniejszej opinii mają na celu wyjaśnienie i – w stosownych przypadkach – dalsze opracowanie mechanizmów zabezpieczeń i kontroli w przyszłej umowie między UE a Boliwią w odniesieniu do ochrony danych osobowych. W tym kontekście EIOD zaleca, aby w przyszłej umowie: wyraźnie określono wykaz przestępstw, w odniesieniu do których można wymieniać dane osobowe; przewidziano okresowy przegląd konieczności przechowywania przekazywanych danych osobowych, a także inne odpowiednie środki zapewniające przestrzeganie terminów; wprowadzono dodatkowe zabezpieczenia w odniesieniu do przekazywania szczególnych kategorii danych; zagwarantowano, że żadna zautomatyzowana decyzja oparta na danych otrzymanych na podstawie umowy nie zostanie podjęta bez umożliwienia osobie, której dane dotyczą, podjęcia skutecznych i znaczących działań; określono jasne i szczegółowe zasady dotyczące informacji, które należy udostępnić osobom, których dane dotyczą.

EIOD przypomina, że zgodnie z art. 8 ust. 3 Karty kontrola sprawowana przez niezależny organ jest zasadniczym elementem prawa do ochrony danych osobowych. W związku z tym EIOD zaleca Komisji, aby podczas negocjacji zwróciła szczególną uwagę na nadzór sprawowany przez niezależne organy publiczne odpowiedzialne za ochronę danych, posiadające skuteczne uprawnienia względem organów ścigania i innych właściwych organów Boliwii, które będą wykorzystywać przekazywane dane osobowe. Ponadto, aby zapewnić właściwe wdrożenie umowy, EIOD sugeruje, aby Strony regularnie wymieniały się informacjami na temat wykonywania praw przez osoby, których dane dotyczą, jak również istotnymi informacjami na temat korzystania z mechanizmów nadzoru i dochodzenia roszczeń związanych ze stosowaniem umowy.

⁽¹⁾ COM(2023) 130 final.

1. WSTĘP

1. 9 marca 2023 r. Komisja Europejska wydała zalecenie dotyczące decyzji Rady upoważniającej do rozpoczęcia rokowań w sprawie umowy między Unią Europejską a Wielonarodowym Państwem Boliwii o wymianie danych osobowych między Agencją Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europol) a boliwijskimi organami właściwymi do zwalczania poważnej przestępczości i terroryzmu. Do zalecenia dołączono odpowiedni załącznik.
2. Celem zalecenia jest rozpoczęcie negocjacji z Wielonarodowym Państwem Boliwii (zwanym dalej „Boliwią”), aby podpisać i zawrzeć umowę międzynarodową umożliwiającą wymianę danych osobowych między Europolem a boliwijskimi organami właściwymi do zwalczania poważnej przestępczości i terroryzmu. W załączniku do zalecenia określono wytyczne negocjacyjne Rady dla Komisji, tj. cele, które powinna ona osiągnąć w imieniu UE w trakcie tych negocjacji.
3. W uzasadnieniu zalecenia Komisja ocenia, że zorganizowane grupy przestępcze z Ameryki Łacińskiej stanowią poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego UE, ponieważ ich działania są coraz bardziej powiązane z szeregiem przestępstw w Unii, zwłaszcza w dziedzinie handlu narkotykami ^(?). W wydanej w 2021 r. przez Europol ocenie zagrożenia poważną i zorganizowaną przestępczością w Unii Europejskiej („SOCTA”) podkreślono, że do UE z Ameryki Łacińskiej dostarczane są niespotykane dotąd ilości niedozwolonych środków odurzających, co generuje zyski w wysokości wielu miliardów euro, które są wykorzystywane do finansowania różnorodnych organizacji przestępczych (międzynarodowych oraz w ramach UE) oraz do osłabienia praworządności w UE ^(?).
4. Większość narkotyków skonfiskowanych w UE jest transportowana drogą morską, przede wszystkim w kontenerach do transportu morskiego ⁽⁴⁾, i wysyłana do UE bezpośrednio z krajów produkcji oraz z sąsiednich krajów w Ameryce Łacińskiej ⁽⁵⁾. Boliwia jest trzecim co do wielkości krajem uprawiającym kokainę na świecie, na który przypada 12,5 % światowych upraw ⁽⁶⁾.
5. W swoim dokumencie programowym na lata 2022–2024 Europol zaznaczył, że m.in. rosnący popyt na narkotyki i większa liczba szlaków przemytu narkotyków do UE uzasadniają potrzebę zacieśnienia współpracy z krajami Ameryki Łacińskiej. W związku z tym w grudniu 2022 r. Boliwia została wpisana do wykazu priorytetowych partnerów Europolu, z którymi agencja może zawierać porozumienia robocze ⁽⁷⁾.
6. Boliwia została również uznana przez Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii za kluczowego partnera międzynarodowego w kontekście ograniczenia światowych dostaw kokainy.
7. Niniejszą opinię EIOD wydano w odpowiedzi na konsultacje przeprowadzone przez Komisję Europejską 9 marca 2023 r. zgodnie z art. 42 ust. 1 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725 ⁽⁸⁾ rozporządzenia UE o ochronie danych. EIOD z zadowoleniem przyjmuje fakt, że skonsultowano się z nim w sprawie zalecenia, i oczekuje, że odniesienie do niniejszej opinii zostanie uwzględnione w preambule do decyzji Rady. Ponadto EIOD z zadowoleniem przyjmuje

^(?) Zob. uzasadnienia wniosku, s. 2.

⁽²⁾ Ocena zagrożenia poważną i zorganizowaną przestępczością w Unii Europejskiej. Negatywny wpływ: infiltracja i osłabienie europejskiej gospodarki i społeczeństwa przez przestępczość zorganizowaną, s. 12.

⁽⁴⁾ Europol i światowy handel kokainą, dostępne na stronie https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine/europe-and-global-cocaine-trade_en.

⁽⁵⁾ Europol i światowy handel kokainą, dostępne na stronie at https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine/europe-and-global-cocaine-trade_en.

⁽⁶⁾ Rynek narkotykowy w UE: Kokaina, [w:] Rynek narkotykowy w UE: Kokaina, s. 10 | www.emcdda.europa.eu.

⁽⁷⁾ Uzasadnienie, s. 2.

⁽⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725 z dnia 23 października 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii i swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia rozporządzenia (WE) nr 45/2001 i decyzji nr 1247/2002/WE (Dz.U. L 295 z 21.11.2018, s. 39).

odniesienie – w motywie 4 zalecenia – do motywu 35 rozporządzenia (UE) 2016/794 Parlamentu Europejskiego i Rady ⁽⁹⁾ („rozporządzenie o Europolu”), w którym przewiduje się, że Komisja powinna mieć możliwość konsultowania się z EIOD również podczas negocjacji umowy, a w każdym razie przed jej zawarciem.

8. EIOD przypomina, że w 2018 r. i w 2020 r. miał już okazję wypowiedzieć się na temat wymiany danych osobowych między Europolem a organami ścigania państw trzecich na podstawie rozporządzenia o Europolu ⁽¹⁰⁾.
9. EIOD z zadowoleniem odnotowuje, że Komisja ustanowiła do tej pory – również na podstawie szeregu zaleceń zawartych w poprzednich opiniach EIOD w tej sprawie – dobrze ustrukturyzowany zestaw celów (wytyczne negocjacyjne) uwzględniających podstawowe zasady ochrony danych, które Komisja zamierza osiągnąć w imieniu UE w ramach międzynarodowych negocjacji służących umożliwieniu zawarcia umów dotyczących wymiany danych osobowych między Europolem a organami ścigania państw trzecich.
10. W związku z tym zalecenia zawarte w niniejszej opinii mają na celu wyjaśnienie i – w stosownych przypadkach – dalsze opracowanie mechanizmów zabezpieczeń i kontroli w przyszłej umowie między UE a Boliwią w odniesieniu do ochrony danych osobowych. Zalecenia te pozostają bez uszczerbku dla wszelkich dodatkowych zaleceń, jakie EIOD może formułować na podstawie kolejnych dostępnych informacji i przepisów projektu umowy w trakcie negocjacji.

11. WNIOSKI

38. W związku z powyższym EIOD zaleca:

- (1) aby przyszła umowa wyraźnie wykluczała przekazywanie danych osobowych uzyskanych w wyniku oczywistego naruszenia praw człowieka;
- (2) aby przyszła umowa wyraźnie określała wykaz przestępstw, w odniesieniu do których można wymieniać dane osobowe, oraz że przekazywane dane osobowe muszą być związane z poszczególnymi przypadkami;
- (3) aby przyszła umowa przewidywała okresowy przegląd konieczności przechowywania przekazywanych danych osobowych, jak również inne odpowiednie środki zapewniające przestrzeganie terminów;
- (4) zapewnienie wprowadzenia w przyszłej umowie zabezpieczeń przewidzianych w art. 30 rozporządzenia w sprawie Europolu;
- (5) zapewnienie, że środki bezpieczeństwa obejmują dane przetwarzane w miejscu przeznaczenia, jak również w trakcie tranzytu;
- (6) zapewnienie, że żadna zautomatyzowana decyzja podjęta na podstawie danych otrzymanych w związku z umową nie będzie miała miejsca bez możliwości skutecznej i znaczącej interwencji człowieka;
- (7) aby przyszła umowa określała jasne i szczegółowe zasady dotyczące informacji, które powinny być udostępniane osobom, których dane dotyczą;
- (8) aby w trakcie negocjacji Komisja zwróciła szczególną uwagę na projekt dyrektywy 3(k) w sprawie nadzoru sprawowanego przez niezależne organy publiczne odpowiedzialne za ochronę danych, posiadające skuteczne uprawnienia wobec organów ścigania i innych właściwych organów Boliwii, które będą korzystać z przekazanych danych osobowych;

⁽⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/794 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europol), zastępujące i uchylające decyzje Rady 2009/371/WSiSW, 2009/934/WSiSW, 2009/935/WSiSW, 2009/936/WSiSW i 2009/968/WSiSW (Dz.U. L 135 z 24.5.2016, s. 53).

⁽¹⁰⁾ Zob. opinia EIOD 2/2018 w sprawie ośmiu mandatów negocjacyjnych do zawierania umów międzynarodowych pozwalających na wymianę danych między Europolem i państwami trzecim, przyjęta 14 marca 2018 r., https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/18-03-19_opinion_international_agreements_europol_en.pdf oraz opinia EIOD 1/2020 w sprawie mandatu negocjacyjnego do zawarcia umowy międzynarodowej w sprawie wymiany danych osobowych między Europolem a nowozelandzkimi organami ścigania, wydana 31 stycznia 2020 r. https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/20-01-31_opinion_recommendation_europol_en.docx.pdf

- (9) aby do celów takiego przeglądu umowy Strony regularnie wymieniały informacje na temat wykonywania praw przez osoby, których dane dotyczą, oraz istotne informacje na temat korzystania z mechanizmów nadzoru i dochodzenia roszczeń związanych ze stosowaniem umowy.

Bruksela, 3 maja 2023 r.

Wojciech Rafał WIEWIÓROWSKI
